Beteckning_____

HÖGSKOLAN
I GÄVLE

Institutionen för Pedagogik, didaktik och psykologi

Elevers delaktighet i planeringen i ämnet Idrott och Hälsa

Jonas Nordanskog, Niklas Åhlund

December 2007

Examensarbete, 10 poäng, B-nivå

pedagogik

Lärarprogrammet

Examinator Maud Söderlund

Handledare: Gunnar Cardell

Abstrakt

Nordanskog, J. Åhlund, N (2007) *Elevers delaktighet i planeringen i ämnet Idrott och Hälsa.*
Typ av arbete: Examensarbete B-nivå (10p)
Handledare: Gunnar Cardell
Program: Lärarprogrammet, Högskolan i Gävle

Syfte
Syftet med intervjuundersökningen var att ta reda på om eleverna medverkar i planeringen i ämnet Idrott och Hälsa och vad de kan påverka. Delaktighet har olika innebörder i olika sammanhang, delaktighet i yrkeslivet kan handla om arbetsmoral och delaktighet i skolan om integrering eller elevinflytande.
Metod
6 elever i åk 4-6 intervjuades i en ostrukturerad intervjuundersökning där de först deltog i en gruppdiskussion. Från dessa sex elever gjordes ett urval där tre elever fick medverka i en personlig intervjuundersökning för att ta reda på hur väl eleverna kände sig delaktiga och vilket inflytande de hade i skolan i planeringen inom ämnet Idrott och Hälsa . Vid intervjutillfället användes papper och penna.

Resultat
Eleverna ansåg att läraren bestämmer det mesta i innehållet i ämnet Idrott och Hälsa. De aktiviteter eleverna hade varit med och planerat med läraren var olika lekar och bollsporter. Eleverna ansåg det var viktigt att de fick vara delaktiga på hur gruppindelningen skulle se ut. Uppvärmningen var en aktivitet som eleverna tyckte att de kunde utföra och planera själva varje lektion. Bollsporter var ett måste om eleverna själva skulle skriva om kursplanen.

Nyckelord: Demokrati, Delaktighet, Planering, Idrott och Hälsa
Keywords: Democracy, Participant, Planning, Physical education and health

Innehållsförteckning

1. Inledning……...…….4
2. Bakgrund……...……5
2.1 Tidigare forskning..……...…….....5
2.2 Definition av Idrott och Hälsa……....7
2.3 Historisk överskådning och förklaring av Läroplaner…….....…...……7
2.4 Lgr69……...……7
2.5 Lgr80……...……8
2.6 Lpo94……...……...8
2.7 Skolan igår och idag……...……....9
2.8 Ett ämne i förändring……...…….10
2.9 Elevinflytande……...10
2.10 Därför bör elever vara med och bestämma i skolan……...12
2.11 Barnombudsmannen (BO)……..13
3. Syfte/frågeställningar……...……...15
3.1 Syfte……...……...15
3.2 Förtydligande frågeställningar…….....…….15
4. Metod……...……15
4.1 Urval……...……..16
4.2 Etiska aspekter.……...……..16
4.3 Genomförande……...……...16
5. Resultat……...……...……..18
5.1 Gruppdiskussion……...18
5.2 Intervjuerna……...19
5.3 Sammanfattning av resultat……...……....21
6 Diskussion..……...……....22
6.1 Metoddiskussion……...22
6.2 Resultatdiskussion……22
7 Förslag till vidare forskning.....25
8 **Referenser**……26
Bilaga intervjufrågor övergripande……...……..

1 Inledning

Anledningen till att vi blev intresserade av elevers delaktighet i planeringen i Idrott och Hälsa är att vi anser att idrottsundervisningen är ett mycket viktigt ämne för elevens utveckling och välbefinnande. I uppsatsens rubrik talar vi om delaktighet, men för att göra det lättare för eleverna att förstå vad vi menade i undersökningen använde vi oss av orden, påverka och medverka som vi anser vara synonymt med ordet delaktighet. När vi har sökt på delaktighet på Internet och forskare pratat om delaktighet, kommer barn i behov av särskilt stöd ofta upp i sammanhanget. Alltså hur skolan ska göra för att integrera dessa elever till att kunna få samma möjligheter och vara med på så mycket som möjligt som elever utan handikapp. Men den delaktighet vi inriktat oss på är vad forskarna vill förknippa med inflytande. Boel Englund förklarar i ett utdrag ur Pedagogisk Forskning i Sverige att:

> ”Elevinflytande är ett politiskt-administrativt begrepp, ett svenskt sådant. Det rimligaste vore att inte alls använda det utan istället analysera begreppet och det, det står för med utgångspunkt från skolans funktioner och politiskt-sociala sammanhang” (s. 228)

Enligt Stukát (2005) uppstår ofta ett spontant intresse att undersöka en frågeställning. När vi lärarstudenter skriver vårt examensarbete får vi möjligheten att fördjupa oss i områden som vi har ett genuint intresse av och frågor som vi funderat kring.
Stukat skriver vidare att:

> ”Forskandet blir en viktig faktor i utvecklingen mot att bli en mer självständigt tänkande, mer nyfiken och mer kritisk individ. En viktig utvecklingsambition, inte minst lärarutbildningen och för lärare”. (s. 5)

Vi upplever att Idrott och Hälsa är ett bra ämne där det kan ges stor möjlighet för eleverna att medverka i planeringen. I vår uppsats har vi valt att undersöka vad elever i åk 4-6 anser om deras delaktighet i planeringen inom Idrott och hälsa. Vi kommer genom intervjuer undersöka hur eleverna anser att de kan vara med och påverka innehållet i ämnet Idrott och hälsa. I Lpo94 står det följande.

> ”Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar” (s. 7)

När vi gjorde vår undersökning med eleverna uppkom en rad svåra ord som de inte förstod men vi förklarade för dem. I Norstedts svenska ordbok förklaras orden ”Delaktighet som att ha vetskap om eller att medverka i. (s. 196). Demokrati ger folkviljan möjlighet att komma till yttryck. (s. 197). Inflytande förklaras som möjlighet att påverka. (s. 475) Detta är tre väsentliga ord i Lpo94:s citat vi läste upp för eleverna.

2 Bakgrund

Vad är värdegrund och delaktighet? Den formar och formas av samhället i ett ständigt samspel. I läroplanen står det om ideologiska riktlinjer och värderingar för skolans roll i samhället. Under 1990-talet myntades begreppet värdegrund för första gången i och med Läroplanskommittén och deras utredning, *Skola för bildning.* Detta begrepp skall ligga till grund för hur skolan ska utforma sin verksamhet. De värden som läroplanen tar upp är ”Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män, samt solidaritet med svaga och utsatta”. Detta är en sammanfattning från Zackari (2000) Han skriver vidare att elever har mycket synpunkter på begreppet värdegrund när de väl förstått innehållet. Vuxna och barn har ofta olika uppfattningar om vad som egentligen är värdegrund. Begreppet delaktighet innehåller enligt Gustavsson (2004) fyra komponenter som: känsla/upplevelse av engagemang och motivation, agerande, sammanhangets upplevda förutsättningar och nischers sociala och fysiska utmärkande, och miljöns förutsättningar att erbjuda nischer.

Ahlberg (2001) skriver i sin bok att den sociala och kunskapsmässiga utvecklingen hos en elev under skolåren ska vara på sådant sätt att både läraren och eleven ska kunna följa utvecklingen. Läraren ska individanpassa undervisningen så att eleven blir delaktig i sin egen kunskapsprocess. Hon skriver vidare att det ligger i lärarens intresse att stödja elever och att påverka och förändra deras situation positivt för att väcka intresse i deras lärande och skolmiljö. Men elevers olika syn på delaktighet gör att en lärare måste beakta flera situationer för att ge eleven möjlighet till det stöd som erfordras.

De didaktiska riktlinjerna intar en större ställning i arbetet med att stödja elever i svårigheter. Genom dessa riktlinjer skapas förutsättningar för en god miljö där lärande och delaktighet är en möjlighet för alla elever, och kan ha en avgörande betydelse för om en elev hamnar på kant eller ej. Ahlberg (2001)

2.1 Tidigare forskning

Det har gjorts en rad olika undersökningar och forskning kring definitionen delaktighet med olika områden som inriktning och ger er en överskådlig bild på några forskningsområden. Vi har tagit del av en vetenskaplig artikel som är sammanställd av Karin Liljeberg som arbetar som utredare på Statens folkhälsoinstitut (2005:2) som handlar om hur hälsan påverkas av delaktighet och inflytande i samhället. Liljeberg har sammanfattat en rad vetenskapliga artiklar om hur människors delaktighet och inflytande påverkas av en rad olika faktorer som

tillgång till arbete och sysselsättning, utbildning, föreningsliv, kultur, sociala nätverk och information, ekonomisk standard och medinflytande i samhället. Litteraturgenomgången gjordes för att öka kunskapen om målområdet Delaktighet och inflytande i samhället och resultatet av litteratursammanställningen delades upp i fyra större områden. Socialt kapital, social delaktighet och hälsa där 24 studier ingick. Politisk delaktighet och hälsa där 6 studier och 7 rapporter ingick. Lokalsamhällets/bostadsområdets betydelse för hälsan där 10 studier och 6 rapporter ingick. Diskriminering och hälsa där 48 studier och en rapport ingick. Större delen av dessa studier och rapporter är vetenskapligt publicerat material.

Det har även forskats om läromedlens roll på elevens inflytande. I skriften Pedagogisk forskning tar Johnsen (1993) upp 5 viktiga punkter om vetandet ifråga om lärobokens ställning i undervisningen.

- Om det man mäter är den totala del av klassrumstiden under vilken läroböcker av något slag används, dominerar läroböcker i volymtermer undervisningen i klassrummet
- Om man accepterar lärares uppgifter om läroboksanvändningen och allmänna attityder till dem som de redovisas i enkäter, kan man tala om en allmän läroboksdominans.
- Läroböcker kan bara antas ha en viss grad av systematiskt inflytande på arbetsmetoderna.
- Frågan om läromedelsstyrning är särskilt svår att bevara vad gäller dess relation till ett ämnesinnehåll.
- Undersökningar av läromedelspåverkningar har ofta inte tagit hänsyn till vilken sorts skolbok eller lärobokstext det rört sig om.

Det har även forskats om delaktighet i yrkeslivet och ett exempel har vi hämtat från Angelöw (1991) där ett experiment gjordes redan 1939 av den framstående psykologen Kurt Lewin. Hans företag hade nedgångar i produktionen och de anställda var missnöjda och effektiviteten minskade. Lewin ville hitta en lösning på problemet och kom fram till att de anställda fokuserade sig på arbetsplatsens dynamik och på människors relationer till arbetet, ledningen och till varandra. Han delade in de anställda i tre jämbördiga grupper och fick information om de förestående förändringarna på tre olika sätt. I grupp 1 bestämde produktionschefen hur framtiden skulle fortskrida och de anställda fick svar på deras frågor. I grupp 2 valdes

representanter som tillsammans med ledningen diskuterade fram beslut om de nya arbetsmetoderna. I grupp 3 deltog alla de anställda och beslutade om de fortsatta arbetsmetoderna och förhållningsätten. Resultatet av detta var att i grupp 1 minskade produktionen, moralen sjönk, och 9 % av de anställda sade upp sig efter 1 månad och de hade en fientlig inställning till produktionsledaren. I grupp 2 ökade produktionen till viss del och de anställda lärde sig snabbt de nya arbetsmomenten. Men produktionen sjönk till det vanliga igen efter 14 dagar men produktionsledaren var omtyckt. I grupp 3 ökade produktionsnivån snabbt och den fortsatte att stiga tills den var 14 % högre än den någonsin varit tidigare. De anställda hade en bra kommunikation med produktionsledaren och ingen slutade. Deras höga arbetsmoral var en återspegling av känslan av att vara ett lag. I exemplet noterades att den centrala faktorn bakom de framgångsrika erhållna resultaten i grupp 3 var de anställdas delaktighet i arbetet. Undersökningen visade att ju mer personalen deltog i utformandet i de beslut so styrde deras arbete desto snabbare nådde de eller överträffade den normala produktionsnivån. Undersökningen visade att uppgången stod i direkt proportion till graden av delaktighet.

2.2 Definition av idrott och Hälsa

Nationalencyklopedin definierar idrott enligt följande:

> ”Sammanfattande beteckning för skilda slag av kroppsövningar. En inom idrottsrörelsen fastlagd definition är fysisk aktivitet som människor utför för att få motion och rekreation eller uppnå tävlingsresultat. Idrott slog igenom relativt sent (i slutet av 1800-talet) som benämning som fysiska aktiviteter. Nu manifesterar sig idrotten främst som en frivillig organiserad folkrörelse (idrottsrörelsen), som ett skolämne och som oorganiserade aktiviteter av många slag (rörligt friluftsliv, gymping, jogging, fritt utövande av standardiserade idrottsgrenar).” (s. 347)

Nationalencyklopedin definierar hälsa enligt följande:

> ”Världshälsoorganisationens (WHO:s) definition på hälsa (1946) kan dock anses relativt väl spegla vad vi menar med hälsa, nämligen: ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande och inte blott frånvaro av sjukdom och handikapp.” (s. 252)

2.3 Historisk överskådning och förklaring av Läroplaner.

Anledningen till att vi tar upp dessa läroplaner är dels för att de är de tre senaste läroplanerna samt att vi har varit med och följt dess utveckling som elev och lärare. Lgr69 och Lgr80 betyder: läroplaner i grundskolan år 1969 och 1980. Lpo94 betyder: läroplan för det

obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna. Läroplanen skall styra skolan och innehåller bindande föreskrifter för dess verksamhet. ”I läroplanen formuleras skolans värdegrund och uppgifter samt anges mål och riktlinjer för verksamheten. Där anges också vem som har ansvar för en viss verksamhet i skolan och vad detta ansvar innebär. Läroplanen uttrycker därmed vilka krav staten ställer på skolan. Läroplanen uttrycker också vilka krav och förväntningar elever och föräldrar kan ha på skolan och vilka krav skolan ställer på eleverna.” Lpo94 (s. 2)

2.4 Lgr69

Enligt Lgr69 heter ämnet Gymnastik. På lågstadiet bör eleverna uppmuntras att ta egna initiativ. Det eleverna kan göra är att sätta igång lekar och ta ansvar för dessa. Förtroendeuppgifter eleverna får är att ta fram redskap och vara lagkapten vid något tillfälle. En liten uppgift ger stimulans för individens utveckling. När man kommer upp i mellanstadieåldern bör uppgifterna bli mer omfattande och det kan bestå av att vara sekreterare i bollspel, linjeman, måldomare och även domare. Under de sista skolåren bör eleverna kunna klara större uppgifter, till exempel att leda övningar med egna kamrater och även anförtros uppgifter som ledare för de yngre eleverna i skolan. Det kan gälla att leda vanliga lekar och terränglekar. Det kan även vara att arrangera och döma klassmatcher eller att vara funktionär vid en friidrottstävling. Detta anses kunna vara lämpliga ledaruppgifter. På högstadiet förekommer ofta att killar och tjejer har gymnastik var för sig.

2.5 Lgr80

Enligt Lgr80 ändras namnet Gymnastik till Idrott. Ämnet fick tre nya moment som var, hälsa, ergonomi och hygien. Ett av Lgr80:s mål i undervisningen är att:

> ”Genom medverkan i planering, genomförande och utvärdering av arbetet skall eleverna lära sig att ta egna initiativ och att förstå och ta hänsyn till andra människors olika förutsättningar för fysisk aktivitet”. (s. 90)

2.6 Lpo94

Enligt Lpo94 ändras namnet Idrott till ämnet Idrott och Hälsa. Den stora skillnaden är att eleverna har mål att sträva mot. Till exempel att eleven skall kunna organisera och leda idrottsaktiviteter. Genom undervisningen i ämnet skall eleverna få kunskaper och upplevelser som utvecklar dem och är betydelsefulla under uppväxttiden och senare i livet.
Detta är en kort sammanfattning om hur ämnet Idrott har förändrats genom åren.

I Lpo 94 står det att skolan ska uppmuntra och vara öppen för skilda uppfattningar och att de förs fram. Skolan ska för sina elever framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge eleverna möjligheter till det. Föräldrar och elever ska av skolan ha fått klargjort vilka mål utbildningen har och de rättigheter och skyldigheter som ställs på eleverna och deras vårdnadshavare. Undervisningen i skolan ska vara anpassad efter varje elevs behov och förutsättningar. Vidare står att skolan har en viktig uppgift när det gäller att ge eleverna sammanhang och att de ges möjligheten att ta ansvar och egna initiativ. Att arbeta självständigt och lösa problem ska även skolan ge eleverna förutsättningar till. I (Rapport 252, NU-03, samhällsorienterande ämnen) står att läsa om en undersökning som gjorts med elever och det som kommit fram från den är att elever; ”lär sig bäst när de självständigt väljer innehåll och arbetssätt”. (s. 36)

2.7 Skolan igår och idag

En undersökning som gjordes under 1960-talet om elevers aktivitetsgrad visar att eleverna bara var aktiva 40 % av lektionstiden. Resterande tid användes till lärarens instruktioner och framplockning av redskap. Under 1970-talet gjordes undersökningar om relationen mellan fysisk kompetens och attityder till skolans gymnastikundervisning. Där framkom det att lågpresterande elever var negativa till ämnet. Tävlingars effektivitet styrdes av elevens kompetens och erfarenhet. Elever med låg kompetens riskerade att hamna utanför och ta avstånd från ämnet. I och med Lgr80 fick skolan en ny syn på undervisningen, där hänsyn till pojkars och flickors likheter och olikheter skulle uppmärksammas. Lärarna ansåg att den viktigaste uppgiften var att träna elevernas sociala färdigheter, som samarbete och konfliktlösning. I och med samundervisningens (killar och tjejer tillsammans) genomslagskraft blev ämnesstoffet utökat och flickornas traditionella ämnesinnehåll försvann så gjorde att medelbetyget på flickorna sjönk. Larsson och Redelius (s. 20-22)

I en intervjuundersökning ur samma bok ställs frågan hur lärare undervisar i idrott och Hälsa. En del lärarna i undersökning har årsplaneringar som eleverna får vara med och diskutera fram innehållet i. Två av lärarna säger att det är lärarlaget som bestämmer innehållet. Flera lärare säger att de låter eleverna ta större ansvar med att arbeta i grupp och lösa olika uppgifter. Några lärare låter inte eleverna ta något ansvar med förklaringen att aktivitetsgraden sjunker eller att elevdeltagandet minskar. (s. 92)

2.8 Ett ämne i förändring

I tidskriften Svensk idrottsforskning (nr 4 - 2004) finns en artikel som handlar om idrott i skolan. 1994 började lärarnas uppdrag att bli målstyrt, där det är elevens lärande som står i fokus och inte ”lärarens undervisning”. Den största förändringen sedan Lpo94 är att varje elev nu ska nå målen i kursplanen. Detta gör att samspelet mellan lärare och elev ökar om vad som gäller kursmål och betygsnivåer. Läraren bör ha en pedagogisk idé som känns meningsfull för eleven. När undervisningen analyseras ska de didaktiska frågorna: varför, vad, hur, när, av vem och i vilket syfte bedrivs undervisningen, ställas. Läraren, eleven, och texten (lekar, aktiviteter, litteratur) är tre element som står i fokus som tillsammans skapar en helhet. Denna helhet påverkas av läroplanen och andra styrdokument. Lärarna anser att man vill få med samtliga elever i undervisningen i ämnet Idrott och Hälsa och att eleverna ska känna sig delaktiga. Lärare som undervisar äldre elever framhåller att eleverna skall tränas i att leda hela eller delar av lektioner för att utvecklas. Lärarna berättar hur en elevmedverkan i planeringen kan gå till. De har ett idrottsråd där det ingår två representanter från varje klass som bestämmer aktiviteter över en längre period, planeringen på höstterminen går till att elever sitter i grupper för att planera vad de ska göra på lektionerna under året. Sedan lägger läraren in de obligatoriska momenten (orientering, simning, skidåkning) detta sammanställs och skickas ut till eleverna för deras godkännande att vi ska arbeta efter detta eller förändra något. Lärarna anser att de på senare år har gett eleverna mer utrymme för deras egna önskemål av olika aktiviteter i undervisningen. Den moderna pedagogiken har ett enkelt recept på hur skolan skall göra sitt lärostoff intressant för ett barn. Den ska helt enkelt utgå från barnets egen situation, dess vardag. (s. 27-32)

2.9 Elevinflytande

Enligt 4 kap. 2 § i skollagen ska eleverna ha inflytande över hur deras utbildning utformas. Omfattningen och utformningen av elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. I 3 kap. i grundskoleförordningen regleras även elevinflytandet, där eleven ska ges tillfälle i klass eller undervisningsgrupp med läraren behandla frågor som är av genensamt intresse för eleverna. I läroplanerna betonas mycket starkt elevernas ansvar och inflytande. Detta innebär att alla som arbetar i skolan ska främja elevernas förmåga att vilja ta ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska miljön. Läraren ska utgå från att eleverna vill och kan ta ett personligt ansvar för sin inlärning och sitt arbete i skolan. Läraren och eleverna ska tillsammans planera och utvärdera undervisningen, detta gör att man förbereder

dem för delaktighet och medansvar och för de rättigheter och skyldigheter som präglar ett demokratiskt samhälle. Fredriksson, Zetterblad (s. 41-42)

Forsberg (2000) har studerat elevernas inflytande i olika formella representativa organ. Hon har också studerat elevernas individuella möjligheter att påverka i mindre formella sammanhang i skolvardagen, genom planering och utvärdering. Hon beskriver elevinflytande som: både ett dynamiskt och relationellt begrepp,

- Ett internationellt begrepp då det kan uppfattas som ett eftersträvansvärt ideal,
- Ett villkorligt begrepp (mot aktörer i en viss kontext och till ett specifikt innehåll),
- Ett fenomen på två skilda nivåer (vardag och abstraktion),
- Ett kvalitativt begrepp som är svårt att mäta.

Hon anser att det finns en inbyggd konflikt mellan den dominerande förståelsen av elevinflytande, och andra delar av den formella statliga styrningen, t.ex. skolans kunskapsuppdrag. Hon menar också att det är viktigt att beakta strukturella faktorer när det gäller elevers inflytande, liksom system- och organisationsrelaterade fenomen. Exempel på sådana är organisering i arbetslag, resurser för kompetensutveckling, samt lärarnas utvidgade didaktiska kompetens. Elevinflytande är enligt Forsberg (1995)

> ”Något som kommer till uttryck genom att eleverna har förmåga att, eller får stöd att, ta det handlingsutrymme i anspråk som lärarens undervisningsstrategi medger. Makt och inflytande blir med detta betraktelsesätt inte något nollsummespel. Tvärtom kan en, från lärarens sida, ökad kontroll över undervisningsprocessen bädda för att elevernas kontroll över det egna kunskapandet ökar. (…) Ytterst lärarens uppgift att balansera elevernas mer kortsiktiga inflytande mot ett mer långsiktigt medborgerligt inflytande”(s. 92).

Även Sundgren (1995) ger alternativa referensramar för förståelsen av demokratin i skolan som till stor del bekräftar Forsbergs syn. Han ger exempel på tre sätt att analysera elevinflytande:

- Barns och ungas inflytande över beslutsprocesser och ansvar för skolans förvaltning som institution och som pedagogisk organisation (träning i demokratisk färdighet samt en grundläggande demokratisk princip).
- Underlätta lärandet för individer för att öka deras omvärldsförståelse.
- Erövrandet av självständighet (bildning, medborgarskap och socialisation).

Enligt Sundgren är målet för skolan att producera reflekterande handlingsmänniskor, det vill säga människor som kan orientera sig till praktiska uppgifter och till sitt eget liv på ett meningsfullt sätt. Det finns dock enligt hans mening:

> ”En avgörande skillnad mellan skolans symbolvärld och elevernas. (…) Skolkunskapen är inte bara scientistisk till sin karaktär utan har ofta också anspråk på att förmedla det enda sanna sättet att förstå världen. Detta är ett anspråk på makt över symbolvärlden. Elevernas vardagsförståelse underkänns” (s. 58).

I boken *Flygande mattor och forskande barn* anger Gunilla Dahlberg en möjlig ”tredje väg” vad gäller synen på barnet och på kunskap. En pedagogisk filosofi och barnsyn där barnet inte betraktas som ett tomt kärl som ska fyllas men inte heller enbart ses som ett naturligt, oskuldsfullt och spontant barn. Istället framträder ett barn som hela tiden står i en ömsesidig relation till andra barn och vuxna och som ständigt är med om att skapa sin egen historia och kultur. Denna barnsyn ställer sig i relation till en syn på lärande och kunskapsskapande som finns förankrad i olika filosofiska tankegångar alltsedan Aristoteles och Sokrates, men ställer sig också i konfrontration med nya teorier inom olika vetenskapliga discipliner. Wallin (1993)

I Skolkommitténs betänkande**,** *Om inflytande på riktigt,* anges tre utgångspunkter för elevinflytande. En utgångspunkt är att inflytandet är en mänsklig rättighet, en annan att elever ska ha inflytande därför att, det ingår i skolans uppgifter att fostra demokratiska medborgare. Den tredje handlar om att delaktighet är en förutsättning för lärande. SOU (1996:22)

2.10 Därför bör elever vara med och bestämma i skolan.

Enligt Nilsson (1992) finns det tre skäl till varför eleverna ska vara med och bestämma i skolan;

1. Man lär sig hur demokratin fungerar genom att skolan tränar eleverna till att vara ansvarstagande och medbestämmande.
2. Genom att alla som berörs får bestämma brukar beslut som tas bli bättre, eftersom de flesta beslut som tas i skolan berör elever är det självklart att eleverna ska vara med och bestämma.
3. Genom att själv vara med och bestämma och påverka något ämne lär man sig mera. (s. 7)

Nilsson (1992) skriver vidare att demokratin är indelad i två kategorier; direkt demokrati kan vara i små grupper, där alla kan vara med och besluta i frågor som rör gruppen. Representativ demokrati innebär att man utser representanter som deltar i diskussioner och beslut. Representanterna väljs för en tidsbestämd period och sköter man sina uppdrag dåligt kan man ställas till svars för det. Direkt demokrati i skolan fungerar bra i undervisnings gruppen och klassrådet, i ämnena har läraren en skyldighet att planera tillsammans med eleven, det går bra att planera tillsammans med hela gruppen också. I några fall är det omöjligt, eller opraktiskt att samla alla berörda, då använder man sig av representativ demokrati. Där kan representanter för elevrådet eller klassrådet delta. Elevrådet kan man likna vid en fackförening, där behandlas frågor som rör eleverna på skolan.

Eleverna kan vara med och påverka undervisningen genom att läraren gör tre planeringar: läsårs eller terminsplanering, arbetsområdes planering, och lektionsplanering. För att eleven ska kunna vara med att planera måste läraren sätta sig ner med eleven, titta i boken och diskutera vad man ska ta upp. Nilsson (1992)

2.11 Barnombudsmannen

SOU 1996:22 (Statens Offentliga Utredningar) gav ut skriften *Inflytande på riktigt* – om elevers rätt till inflytande, delaktighet och ansvar som BO har uttalat sig om. I och med lagen (1993:335) skall BO bevaka frågor som rör barn och ungdomars rättigheter och intressen. Sveriges lagar och förordningar ska stämma överens med FN:s konvention om barns rättigheter (barnkonventionen) BO anser att det ska hittas arbetsformer som medverkar till att alla elevers möjligheter att komma till tals utvecklas både över den egna undervisningen och i frågor som berör skolan som helhet. Inflytandet bör startas så tidigt som möjligt i skolåldern och detta gäller även på särskolan. Barnkonventionens artikel 12 handlar om att alla barn och unga ska få föra fram sina åsikter och behandlas utifrån deras ålder och mognad. De ska inte bara handla om den enskilde individen utan också om frågor som rör närmiljön och samhället, inte minst i skolan. Redan 1946 uttalade skolkommittén att skolan ska träna eleverna i fri samverkan, samarbete och medinflytande. Tyvärr har skolans intentioner inte haft sådan genomslagskraft. Det bristande elevinflytandet i skolan strider dessutom, enligt BO:s mening, mot innehållet i barnkonventionens artikel 12. De flesta är idag eniga om att elevinflytandet måste förbättras men det gäller att eleven sätts i fokus och att de vuxna i många fall ändrar sina synsätt på skolmiljön. För eleverna är skolan också den första

kontakten med arbetslivet. Den arbetsmiljö de upplever där blir utgångspunkten för hur de kommer att uppfatta sina rättigheter och skyldigheter som vuxna i arbetslivet.

BO vill peka på tre viktiga områden där skolan måste förändras.
1. En tydligare koppling mellan skolan och samhället utanför.
2. Ökat elevinflytande över skolans styrmedel och organisation.
3. Ökat elevinflytande över den egna undervisningen.

Eleven har idag inflytande på hur deras egen utbildning kan formas. Men de kan inte påverka skolans styrmedel eller organisation, trots att detta påverkar elevens vardag i stor grad. BO vill att eleverna ska ha mer att säga till om i frågor som nu bara beslutas av rektor/skolstyrelse. BO vill att elevrådet ska ha mycket större inflytande och kunna ses som en ”fackförening” och tas mer på allvar i vikta frågor och beslut. Dessutom anser BO att elever ska ges ledighet från den vanliga skolverksamheten med att bedriva elevråd etc. Elever ska också kunna utvärdera sin undervisning men så är inte fallet idag i den utsträckning som den borde vara. I olika utredningar om elevinflytande i skolan uppger både lärare och skolledare att det behövs mer kunskap om hur man ska arbeta för att utveckla inflytandefrågorna såväl i grund- som i fortbildningen.
(http://www.bo.se/Nav.aspx?pageid=3181)

3. Syfte/frågeställningar

3.1 Syfte

Syftet med intervjuundersökningen var att ta reda på om eleverna får medverka i planeringen och vad de kan påverka i planeringen i ämnet Idrott och Hälsa.

3.2 Förtydligande frågeställningar

1. Vad kan eleverna vara med och påverka i undervisningen i Idrott och Hälsa?
2. På vilket sätt kan eleverna medverka i planeringen i ämnet Idrott och Hälsa?
3. Hur ger läraren eleverna möjlighet att delta i planeringen i Idrott och Hälsa?

4 Metod

Vi valde att använda oss av en intervjuundersökning för att få så utförliga svar som möjligt på vår undersökning. Kvale (1997) anser att:

> ”En intervju är ett samtal som har en struktur och ett syfte. Intervjun går ut över det spontana vardagliga utbytet av åsikter och blir ett sätt för intervjuaren att genom omsorgsfullt ställa frågor och lyhört lyssnande erhålla grundligt prövade kunskaper. Forskningsintervjun är inte ett samtal mellan likställda parter, eftersom det är forskaren som definierar och kontrollerar situationen. Ämnet för intervjun presenteras av forskaren, som också kritiskt följer upp den intervjuades svar på frågorna”. (s. 13)

Vår intervjuundersökning är enligt Stukát (2005) en *ostrukturerad intervju.* Detta innebär att man ställer frågor i den ordning situationen inbjuder till. Utifrån ett antal huvudfrågor som ställs likadant till alla, följer man upp svaren på ett individualiserat sätt. Intervjuaren kan formulera frågor så att det blir lättare att förstå för den intervjuade. Man ställer följdfrågor som, vad menar du med detta?, hur tänker du då?, har jag förstått dig rätt? m.m.

> ”Den stora fördelen med kvalitativa intervjuer är deras öppenhet. Det finns ingen standardteknik, inga regler för en intervjuundersökning som bygger på ostandardiserade kvalitativa intervjuer”. Kvale (s. 82)

4.1 Urval

Det viktigaste i vår undersökning är att ta reda på om eleverna får medverka i planeringen och vad de kan påverka i planeringen i ämnet Idrott och Hälsa. Vi besökte en F-6 skola i en stad i mellersta Sverige. Där genomfördes en slumpmässig uttagning av sex elever i åk 4-6 som medverkade i vår gruppdiskussion. Därefter valde vi ut tre elever som skulle medverka i vår enskilda intervju.

4.2 Etiska aspekter

Vi kontaktade en rektor på en skola i mellersta Sverige och frågade om vi fick göra en intervjuundersökning på tre elever i åk 4-6 som slumpvis valts fram. Vetenskapsrådet menar att ett medgivande från föräldrar bör hämtas om de undersökta eleverna är under 15 år men i detta fall räckte det med rektors godkännande eftersom inga frågor på intervjun rörde personlig integritet. (www.vr.se, 2006-11-06) Vi presenterade vår forskningsuppgifts syfte och fick samtycke av rektor. I vår intervju godkände rektor att deras medverkan kommer hanteras enligt vetenskapsrådets regler om konfidentialitet, det vill säga att uppgifterna om eleverna ska ges största konfidentialitet och att obehöriga inte skall kunna ta del av deras svar. Allt material som vi har använt oss av arkiveras eller förstörs.

4.3 Genomförande

Före den riktiga intervjuundersökningen ägde rum, gjorde vi en testundersökning av våra frågor på några elever från en annan skola för att få en uppfattning om vårt syfte med undersökningen stämde in på våra frågor. Vi valde att efter testundersökningen förenkla frågorna samt att förklara vissa delar och svåra ord i Lpo94:s kursplan i ämnet Idrott och Hälsa. Eleverna gav oss ett positivt gensvar som lade grunden för vår fortsatta process.

De elever som blivit slumpmässigt utvalda till undersökningen samlades i ett grupprum och diskuterade i grupp ämnet Idrott och Hälsa i ett överskådligt perspektiv där de ventilerade tankar, tidigare erfarenheter och upplevelser kring ämnet Idrott och Hälsa, detta under ledning av oss. Gruppdiskussionen startade med att vi numrerade eleverna från 1-6. Därefter gick vi igenom Lpo94:s läroplan och kursplan. Ingen av de elever som medverkade på gruppdiskussionen hade hört talas om lpo94 tidigare. Vi gick igenom svåra ord som tillexempel delaktighet, inflytande demokrati och förklarade dess innebörd. Vi förklarade vissa moment i läroplanen och kursplanen. Vi läste upp citat tagna från Lpo94 och upplysta eleverna om dess betydelse med andra och enklare ord.

Detta är utdrag ur läroplanen som vi upplysta och förklarade för eleverna.

I Lpo94 står det följande.

> ”Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar” (s. 7)

I Lpo94:s kursplan i ämnet Idrott och Hälsa står följande:

> ”Undervisningen syftar till att alla elever, oavsett kön och fysiska eller andra förutsättningar, skall kunna delta och utvecklas på sina egna villkor”. (s. 12)

Därefter förklarade vi vad Vetenskapsrådets etiska regler innebär för dem och oss. Vi upplyste eleverna om att de när som helst kunde avsluta intervjun utan att något händer . Det eleverna berättar stannar mellan oss. Gruppdiskussionen var menad för att få igång tankarna hos eleverna i ämnet Idrott och Hälsa och göra dem medvetna om att argumentera för sin sak och vara med och ställa krav och vilja ta ansvar och därmed utvecklas som människor. Efter gruppdiskussionen gjordes den personliga intervjuundersökningen med tre elever utvalda ur den grupp som vi utsåg utifrån diskussionen. Vi intervjuade varje enskild elev i ca 30 min om hur de kan vara med och påverka i planering inom Idrott och Hälsa.

5 Resultat

5.1 Gruppdiskussion

Eleverna diskuterade vilka olika typer av lärare som de har haft inom idrotten. Det visade sig att de haft både idrottslärare, sina egna klasslärare och outbildade vikarier. De flesta idrottslärare de hade haft var inte idrottslärare utan deras egen klasslärare. Eleverna diskuterade vilka aktiviteter som förekom på idrottslektionerna. De flesta av dessa planerades av läraren. Detta stämmer överens med en intervjuundersökning som gjordes med lärare som undervisar i idrott och hälsa. Larsson och Redelius.(2004) En del elever anser att de någon enstaka gång fått vara med och påverkat aktiviteter, medan vissa inte alls medverkat i planeringen av aktiviteter med läraren. Skillnaden på klasslärare och idrottslärare var att eleverna uppfattade att idrottslärare var mer bestämmande om vad idrottslektionerna skulle innehålla, men någon gång har det hänt att eleverna själv får välja vad de vill göra. Vissa valde då att spela fotboll och andra innebandy. Ett moment som saknades av eleverna på skolan var handboll. Motiveringen av läraren till att inte spela handboll på lektionerna var att de var för få som spelade handboll, men innebandy spelades ofta och det var lika lite elever som hade innebandy som fritidsintresse.

När klassläraren höll i idrottslektionen fick eleverna komma med förslag om idrottsaktiviteter, men dessa kom i anslutning till lektionen, så någon långsiktig planering fanns inte. Ingen av eleverna hade sett en terminsplanering som idrottsläraren skrivit. Däremot skickades det hem ett papper om vad som kunde hände inom en snar framtid, till exempel skridskor eller dans. De var överens om att en terminsplanering kunde vara bra att ha för att veta när saker och ting ska hända. En nackdel med terminsplanering enligt eleverna kan vara att vissa elever kan utebli på de lektioner de inte gillar. Enligt Larsson och Redelius (2004) tycker även lärarna att aktivitetsgraden sjunker eller att elevdeltagandet minskar. En av klasserna hade omröstning i klassrummet innan rasten om vad de ville göra på idrottslektionen. Förslag lämnades och utifrån dessa valde läraren själv, en eller två av dessa aktiviteter. Den aktivitet eleverna upplever att de utförde mest under idrottslektionen, har med boll att göra. Anledningen till detta tror eleverna är att de lär sig mycket genom bollkontakt. Eleverna förklarar vidare hur en lagindelning på lektionerna kan gå till. Ett exempel är att läraren numrerar eleverna som står på rad efter antalet lag som ska finnas. Lagen kunde även vara blandade med killar och tjejer eller killar mot tjejer. Här anser eleverna att läraren har den bästa överblicken om hur

lagindelningen blir så rättvis som möjligt. Får eleverna själv välja lag, hamnar ofta de bästa spelarna i samma lag och de är de överens om att det inte är bra.

En bra lösning på indelningen av lag enligt eleverna är att tjejerna väljer lag. Gruppen anser att dessa är mer demokratiska och värdesätter gemenskapen framför resultatet. En annan lösning var att om en spelare anses vara mycket bra, fick motståndarlaget i gengäld välja två spelare i nästa val. Som avslutning på gruppdiskussionen delgav vi eleverna några förslag på hur man kan dela in lag utan några utpekanden. Alla spelarna tar av sig en av sina skor och placerar dessa i mitten av hallen. En elev blandar och delar in skorna i två högar med förbundna ögon. Skorna bildar två olika lag utan att någon pekas ut som bra eller mindre bra.

5.2 Intervjuerna

På frågan om eleven får vara med och påverka innehållet under enstaka lektioner blev svaret av två intervjuade elever att ibland fick medverka i planeringen men för det mesta bestämde läraren. I Angelöw (1991) forskning om delaktighet i arbetslivet delade man in personalen i tre olika grupper, där resultatet blev att när produktionschefen bestämde så minskade produktionen, moralen sjönk och några sade upp sig efter 1 månad, och de hade en fientlig inställning till produktionsledaren. I en av grupperna ökade produktionsnivån snabbt och ingen slutade sitt arbete, detta genom att alla kände sig delaktiga i arbetet. Undersökningen visade att ju mer personalen deltog i utformandet i de beslut som styrde deras arbete desto snabbare nådde de eller överträffade den normala produktionsnivån. Undersökningen visade att uppgången stod i direkt proportion till graden av delaktighet. Nilsson (1992) tar även han upp vikten av att eleverna bör vara med att bestämma i skolan, genom att alla som berörs av ett beslut är med och bestämmer så blir besluten oftast bättre, och eftersom de flesta beslut som tas i skolan berör elever så är det en självklarhet att eleverna ska vara med och bestämma. Tidskriften Svensk idrottsforskning (nr 4 – 2004) tar upp om hur lärarna anser att en elevmedverkan i planeringen kan gå till, genom ett idrottsråd där det ingår två representanter från varje klass som bestämmer aktiviteter över en längre period. Sedan lägger läraren in de obligatoriska momenten (orientering, simning, dans) detta sammanställs och skickas ut till eleverna för deras godkännande att vi ska jobba efter detta eller förändra något. En av de intervjuade eleverna svarade att den inte fick vara med och påverka innehållet på lektionerna. De gånger de fick vara med och påverka innehållet var när de hade sin klasslärare och inte idrottsläraren. Följdfrågan på detta blev då vad eleverna hade varit med och påverkat och varför den ena eleven ansåg att den inte medverkat något i planeringen. Aktiviteter som

eleverna hade planerat var olika lekar samt olika bollsporter. I det fallet där eleven inte medverkat var det på grund av att eleven ansåg att läraren ville bestämma allt själv. Detta stämmer inte överens med vad skollagen 4 kap 2 § som säger att eleverna ska ha inflytande över hur deras utbildning utformas. Enligt läroplanerna skall läraren utgå från att eleverna vill och kan ta ett personligt ansvar för sin inlärning och sitt arbete i skolan. Läraren och eleverna ska tillsammans planera och utvärdera undervisningen, detta gör att man förbereder dem för delaktighet och medansvar och för de rättigheter och skyldigheter som präglar ett demokratiskt samhälle. Fredriksson, Zetterblad (1996 s. 41-42). På frågan om de vet före vad de ska göra på idrotten, blev svaret att de får reda på det samma dag som de har lektion. Därefter besvarade eleverna hur vida de ansåg sig delaktiga i planeringen över en längre tid. En elev svarade att i ettan eller tvåan planerade de två veckor framåt och de fick en lapp med sig hem om vad de skulle ha för aktiviteter då. Två av eleverna svarade nej på denna fråga. Vår följdfråga på detta var om läraren gav er möjlighet att kunna planera. En elev svarade ja, men bara ibland. Eleverna är eniga om att när de får vara med och planera så sker det oftast klassvis med handuppräckning och röstning. I ett av fallen kunde eleverna bli indelade i smågrupper om fem eller sex där de kunde planera lektioner. Detta är enligt Nilsson (1992) direkt demokrati där man i mindre grupper kan besluta i frågor som rör gruppen, i representativ demokrati utser man representanter som för gruppens talan. Nilsson anser att läraren kan, tillsammans med eleven göra tre planeringar, läsårs eller terminsplaneringar, arbetsområdesplanering, eller lektionsplanering. För att eleven ska kunna vara med att planera måste läraren sätta sig ner med eleven eller eleverna, och diskutera vad man ska ta upp. Eleven nämnde dans som exempel där läraren visade flera olika steg som eleverna sedan använde eller vidareutvecklade och tränade på i dessa smågrupper. Vissa av stegen valdes ut och visades upp för resten av klassen. Eleven förklarade att grupperna innehöll blandat pojkar och flickor som läraren numrerade in i antalet grupper de skulle vara. Vidare ställdes frågan om vad eleverna ville vara med och påverka i idrottsundervisningen. En elev tyckte allt var bra och ville inte påverka något, medan en av de intervjuade vill ha mer bollsporter och kunna ha fri aktivitet var tredje vecka. En av eleverna ansåg att det spelades mest innebandy inomhus och kastades freesbee utomhus. Den tredje tillfrågade upplevde dess delaktighet stor och ansåg att läraren agerade demokratiskt genom att dela in i små eller stora grupper som själva fick bestämma innehållet. Beslut skedde genom handuppräckning.

Eleverna vill själva vara med och påverka hur gruppindelningen ska se ut. Det var viktigt för eleverna att grupperna skulle innehålla lika många killar som tjejer i varje grupp. Det var

också viktigt att grupperna blev jämna kunskapsmässigt. Ett sätt att dela in grupperna enligt en elev var att de satt på en bänk och läraren numrerade alla. Ett problem med detta är att många elever försöker flytta på sig för att komma med ”i rätt lag”. En annan nackdel med detta förklarade eleven är att det kan bli ojämnt och inte lika många killar och tjejer i samma lag. Eleverna fick frågan om vad de ansåg om att få agera ledare i idrottsundervisningen. I Lpo 94 står det som ett av målen, att eleven skall kunna organisera och leda idrottsaktiviteter. En elev ansåg att det var en bra idé för att själv kunna utvecklas som person. De andra två svarade att de kan vara kul ibland men motiverade inte varför. På en följdfråga om vad eleverna kunde göra som ledare i idrottsundervisningen var att eleverna själva kunde sköta uppvärmningen varje lektion enligt ett turordningsschema. En ytterligare följdfråga var om läraren lyssnar när ni kommer med förslag. Eleverna svarade, ja oftast, men han har ofta en anledning till varför vi inte kan göra det vi har önskat.
På frågan om vad ni skulle göra om läraren gav er möjlighet att fritt välja aktivitet på en lektion svarade en av de intervjuade att den skulle vara mycket aktiv och passa på att ta chansen och göra något som eleven själv vill. De andra två eleverna funderade först och kom de inte på något skoj så gör de något som de andra klasskamraterna har satt igång. Om eleverna fick påverka om vad kursplanerna skulle innehålla så tyckte alla att bollsporter var självklart. Två av eleverna tycker också att dans ska ingå. En elev tycker även att lekar ska ingå. Motiveringen till detta var att dessa aktiviteter var de roligaste och att de får träna bollsinnet. Ett moment som en elev skulle ha tagit bort i dagens kursplan var dans. Någon motivering till detta gav eleven inte. De andra två eleverna hade inget de ville plocka bort från kursplanen.

5.3 Sammanfattning av resultat

Eleverna ansåg att läraren bestämmer det mesta i innehållet i ämnet Idrott och Hälsa. Vid de tillfällen då eleverna fick påverka innehållet, var när de hade sin klasslärare och inte idrottsläraren. De aktiviteter eleverna hade varit med och planerat med läraren var olika lekar och bollsporter. Eleverna menade att de inte hade varit med och planerat innehållet på idrottslektionerna över en längre tid som till exempel terminsplaneringar. De tyckte att deras lärare sällan gav möjlighet för eleverna att vara delaktiga i planeringen i Idrott och Hälsa. Eleverna ansåg det var viktigt att de fick påverka hur gruppindelningen skulle se ut. I gruppindelningen på idrottslektionerna var en jämn lagindelning viktigt, och att pojkar och flickor skulle vara blandade. Uppvärmningen var en aktivitet som eleverna tyckte att de kunde utföra och planera själva varje lektion. Detta för att utvecklas som individ.

Bollsporter var ett måste om eleverna själva skulle skriva om kursplanen. Dans tyckte en elev skulle bort ur kursplanen. Annars var de nöjda med vad dess innehåll.

6. Diskussion

7.1 Metoddiskussion

Vi kom fram till att en intervjuundersökning var det bästa alternativet i vår uppsats. Om vi hade använt oss av en enkätundersökning ansåg vi att frågorna inte skulle bli utförligt besvarade. Det vi ville få fram med undersökningen var att se om eleverna fick vara med och påverka planeringen i ämnet Idrott och Hälsa. Vi gick igenom svåra ord, läroplaner och kursplaner innan intervjuundersökningen. Många av eleverna hade svårt att förstå vissa ord och avsnitt i kursplan och läroplan. Vi försökte göra dem medvetna om vad och hur de kan vara med och påverka innehållet i ämnet Idrott och Hälsa. Vår intervju är en s.k. ostrukturerad intervju. Vi utgick från ett antal huvudfrågor som ställdes likadant till alla, utan någon strukturerad ordning. Utifrån elevernas svar ställde vi följdfrågor till exempel, vad menar du med detta? Vi anser att vi fick en öppen dialog med de elever vi intervjuade. Detta är ett begrepp som Stukát (2005) tar upp i sin bok. En skillnad mellan intervjuer och enkäter anser vi, att på en intervju kan vi ställa frågorna på ett sätt som är lättförståligt. (den intervjuade kan fråga om den inte förstår) På en enkät kanske eleverna inte skriver något svar om de inte förstår frågan. En annan skillnad är att på en intervju har du inget bortfall, (i detta fall). På en enkätundersökning kan frånvaro av olika anledningar förekomma. Ett problem med att intervjua yngre elever kan vara att svaren flera gånger blir kortfattade och inte så utförliga som de kunde ha blivit om vi gjort en intervjustudie med lärare istället.

7.2 Resultatdiskussion

Gruppen vi arbetade med var positiva och lätta att samtala med. De hade mycket bra åsikter beträffande idrottsämnet, även för vår del som gav oss nya idéer, men ibland hamnade de utanför ämnet så vi fick sålla bland deras svar.

Om man skall tolka läroplaner och kursplaner så blir resultatet av vår intervjuundersökning om elevens delaktighet i planeringen i ämnet Idrott och Hälsa så gott som obefintlig. Med detta menar vi att eleverna anser att läraren bestämmer nästan jämt vad lektionerna ska innehålla. Vi tycker det är märkligt att läraren inte ger eleverna mer att påverka om på

lektionerna, och att läraren inte följer de redan uppsatta riktlinjer som gäller för skolverksamheten där det står: genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar (Lpo94). Men å andra sidan har vi bara hört elevernas version och inte lärarnas åsikter om elevers delaktighet i ämnet Idrott och Hälsa. Det kan vara så att eleverna utvecklat sig på ett sådant sätt som inte de själva märker av men som människor utifrån ser som social kompetens och ansvarstagande. I och med att alla eleverna visade hur vältaliga de var trots sin unga ålder och hur många bra argument de hade kan vi dra en parallell till Sundgren (1995) som talade om tre olika sätt att analyser elevinflytande på där framförallt de två sista punkterna, att underlätta lärandet för individer för att öka deras omvärldsförståelse, och erövrandet av självständighet. Vi anser att dessa elever var självständiga individer och hade bra överskådning och argument som rör skolverksamheten. Om vi ser tillbaka på tidigare läroplaner än den som vi följer idag finns en klar skillnad på riktlinjerna. Det fanns mer punkter på vad eleven skall uppnå medans vi idag siktar på mål en elev ska sträva mot. Som vi uppfattar det spelade det mindre roll vad det var för individer det blev av eleverna i skolan utan istället att de uppnådde de redan uppsatta punkterna, då har skolan lyckats, annars inte. Detta är en tolkning av vad vi hört och upplever skolan igår från idag. Det skulle även gå att dra en parallell till en historia en vän berättade där de kinesiska utbytesstudenterna många gånger misslyckas med uppsatser på Högskolan i Gävle där läraren ofta vill att eleverna ska reflektera och argumentera över problem precis som i denna uppsats. Den uppfattningen vi har av Kina är att de lever kvar i den gamla skolgången där man ska kunna rabbla upp saker och ting utantill, multiplikation som exempel. Men när det kommer till konkreta problem, saker du inte kan läsa dig till i böcker eller minnas i en rimfras så har dessa elever svårare än de svenska eleverna. Just för att vi har anammat ett nytt sätt att se på kunskap i och med Lpo94 som är mer öppenstyrd och riktlinjerna inte lika klara. Eleverna ska idag formas till sociala människor inte maskiner.

Ahlberg (2001) skriver att: läraren ska individanpassa undervisningen så att eleven blir delaktig i sin egen kunskapsprocess. Enligt eleverna är det mest bollsporter som förekommer, till exempel innebandy inomhus, och fresbee utomhus. Få elever talar om redskapsgymnastik, dans eller orientering som något moment de har utfört, trots att dans och orientering är moment som skall ingå enligt kursplanen i ämnet Idrott och Hälsa. Inte heller någon långsiktig planering är eleverna delaktiga i, till exempel en terminsplanering som läraren skulle kunna arbeta fram tillsammans med eleverna. Detta för att eleverna ska veta när saker och ting ska hända. Nackdelen med detta anser eleverna kan vara att vissa elever kan utebli

från lektioner de inte gillar. Det här är en av tre planeringar som Nilsson (1992) tar upp. De andra två är, lektionsplanering och läsårsplanering. I skollagen står det att eleven ska ha inflytande över hur deras utbildning utformas. I grundskoleförordningen regleras även elevinflytandet, där eleven ska ges tillfälle i klass eller undervisningsgrupp med läraren behandla frågor som är av genensamt intresse för eleverna. Men detta kan enligt oss även tolkas att det ligger ett ansvar från elevens sida att vilja lära sig och vilja vara delaktig inom skolan. Ett problem vi lärare många gånger får kämpa mot är elevens negativa inställning till skolmiljön, men detta kan ju grunda sig i många andra utomstående faktorer så som dåliga hemförhållande med våld och utnyttjande för att nämna två exempel som vi inte kommer analyser i detta arbete.

Elevernas önskemål är att få vara med och påverka mer om lektionernas innehåll och framför allt tycker de att uppvärmning är ett moment som de själva skulle kunna planera och utföra varje lektion. De ansåg också att gruppindelningen var en viktig del under lektionerna som de ville vara med och påverka dess utformning. Till exempel att gruppen ska vara jämt fördelade killar och tjejer, och att grupperna är jämna kunskapsmässigt. De aktiviteter som eleverna får vara med och påverka, kan vara i små grupper eller genom handuppräckning, eller att vissa blir utsedda att planera och leda lektioner enligt klasslistan. Detta kan jämföras med direkt demokrati eller representativ demokrati enligt Nilsson (1992).

Vi upplever att eleverna blev mer medvetna om deras rätt att vara med och påverka och hur de kan medverka i planeringen i Idrott och Hälsa efter vårt gruppsamtal. Ett av syftena med gruppdiskussionen var att få igång tankarna hos eleverna, hur det har varit och hur det är nu i ämnet Idrott och Hälsa, och hur det är att leva i ett demokratiskt samhälle. Elevernas arbete är skolan och det är av yttersta vikt att de trivs på sin arbetsplats och känner delaktighet och förmåga att kunna påverka verksamheten. Om de får det inflytande som behövs riskerar de att hamna i samma situation som Angelöw (1991) skrev om där ett experiment gjordes på ett företag och i de två första grupperna sjönk arbetsmoralen och delaktigheten avsevärt. Men i grupp tre där det diskuterades om olika situationer och hur företaget på bästa sätt skulle lösa dessa genom demokratiskt tagna beslut av gruppen, så ökade arbetsmoralen och de anställda var med delaktiga och uppskattade sina arbetsuppgifter som resulterade i högra produktion. Samma sak gäller i skolan, diskussioner och demokratiska beslut ska göra att eleverna vill lära sig och vill påverka hur deras planering och skolgång ska bli. De värden läroplanen tar upp är människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män, samt solidaritet med svaga och utsatta Zackari (2000).

Även Nilsson (1992) styrker detta påstående om demokratins betydelse för elevernas utveckling att lära sig mer. Ju fler elever som får vara med och bestämma ju bättre beslut fattas.

En av anledningarna till resultatet i denna undersökning om att eleverna fått vara med och påverkat så lite i undervisningen, tror vi kan vara att de har haft många olika idrottslärare, de flesta outbildade idrottslärare. Överlag sjunker kvaliteten på lektionerna med outbildade idrottslärare. Vi tror att egenintresset många gånger kan styra valet av aktiviteter.

Som avslutning på gruppdiskussionen gav vi eleverna tips på hur de kan dela in lag för att slippa utpekanden.

7 Förslag till vidare forskning

Ett förslag till vidare forskning kan vara att intervjua lärare på hur dessa ser på sin delaktighet i planeringen med eleverna i ämnet Idrott och Hälsa.

8 Referenser

Ahlberg, A. (2001) *Lärande och delaktighet.* Studentlitteratur: Lund 2001

BO Barnombudsmannen http://www.bo.se/Nav.aspx?pageid=3181

Fredriksson, Ö Zetterblad, M. (1996) *Boken om grundskolan – en handbok.* Liber AB första upplagan

Forsberg, E. (1995) *Elevers inflytande över skolarbetet.* Utbildning och demokrati, 4, 1, 72-96.

Forsberg, E. (2000) *Elevinflytandets många ansikten*. Diss. Uppsala Studies in Education 93. Uppsala: Uppsala Universitet

Gustavsson, A (2004) *Delaktighetens språk.* Studentlitteratur: Lund

Kvale, S. (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur 1997

Larsson, H Redelius, K (2004) *Mellan nytta och nöje – bilder av ämnet idrott och hälsa*. Idrottshögskolan i Stockholm

Lgr69: Kursplan, Gymnastik (1969) Svenska utbildningsförlaget Liber AB

Lgr80: Läroplan för grundskolan (1980) Skolöverstyrelsen och Liber UtbildningsFörlaget

Lpo94: Kursplan, Idrott och Hälsa (1994) Utbildningsdepartementet

Lpo94: Läroplan, för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet. Skolverket och CE Fritzes AB 2000.

Nationalencyklopedin, nionde bandet (1992) Bokförlaget, Bra Böcker AB, Höganäs.

Nilsson, L. (1992) *Elevdemokrati på högstadiet*. Ekelunds förlag AB

Nordstedts svenska ordbok (1999) andra upplagans första tryckning: Språkdata och Nordstedts Ordbok

Pedagogisk Forskning i Sverige 1999 årg. 4 nr 4 s 327–348 issn 1401-6788

Rapport 252, NU-03, (Oscarsson,V Svingby, G) *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003, (samhällsorienterade ämnen)* Stockholm: Skolverket 2005

SOU 1996:22, s 21

Statens folkhälsoinstitut Rapport R: 2005:2

Stukát, S. (2005) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap.* Studentlitteratur 2005

Sundgren G. (1995) *Utbildning och demokrati* Om elevers tolkningsföreträde och rätt till en egen kunskapsprocess, 4, 1, 48-71

Svensk idrottsforskning nr 4 – 2004 årgång 13

Vetenskapsrådet, (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning.* Stockholm, http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000360/HS_15.pdf 2007-11-15

Wallin, K. (1993) *Flygande mattor och forskande barn*. HLS förlag s 6.

Zackari, G. Modigh, F. (2000) *Värdegrundsboken – Om samtal för demokrati i skolan.* Regeringskansliet: AB Danagårds Grafiska, Stockholm 2000

Bilaga

Intervjufrågor övergripande

Upplever du att du får vara med och bestämma innehållet på idrotten under enskilda lektioner?

Upplever du att du får vara med och bestämma innehållet på idrotten för hela terminen?

På vilket sätt ger läraren dig möjlighet att vara med och bestämma planeringen?

Finns det något som du skulle vilja vara med och bestämma i lektionsplaneringen?

Skulle du vilja bestämma uppdelningen av grupper på ett annorlunda sätt eller är det bra som det är nu?

Hur går planeringen till när ni bestämmer vad som ska göras?

Om inte kursplanerna fanns, vad skulle idrott och hälsa innehålla om du fick bestämma?

Hur känner du dig delaktig i planeringen i Idrott och Hälsa?